

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 10.5.2017
COM(2017) 240 final

RAZMISLEK

O IZKORIŠČANJU GLOBALIZACIJE

PREDGOVOR

Evropska komisija je 1. marca 2017 predstavila belo knjigo o prihodnosti Evrope, ki je izhodišče za pošteno in široko razpravo o prihodnosti Unije s 27 državami članicami. Da bi dodatno prispevala k razpravi, Evropska komisija pripravlja vrsto razmislekov o ključnih temah, ki bodo oblikovale prihodnja leta.

Ta dokument o izkoriščanju globalizacije je drugi v tej vrsti. Njegov namen je pravično in na podlagi dokazov oceniti, kaj globalizacija prinaša Evropi in Evropejcem.

Številni Evropejci, zlasti mlajši, se zavedajo, da lahko stiki z ljudmi iz drugih držav in z drugih celin izboljšajo njihovo življenje. In res je tako – približno tretjina našega nacionalnega dohodka izvira iz trgovine s tujino.

Vendar so mnogi Evropejci tudi zaskrbljeni, saj v globalizaciji vidijo izgubo delovnih mest, socialne krivice ali nizke standarde glede okolja, zdravja in zasebnosti ter menijo, da prispeva k razkroju tradicij in identitet. Te pomisleke moramo obravnavati tako, da se odprto soočimo z njimi. Z razpravo bomo postali še močnejši in bolje pripravljeni na to, da zagotovimo trajnostne in poštene odgovore na vprašanja, ki bodo izpolnili pričakovanja Evropejcev.

Lokalna vprašanja danes bolj kot kadar koli prej postajajo globalna in globalna vprašanja postajajo lokalna. Medtem ko globalizacija vpliva na skoraj vsak vidik našega življenja, pa naši državljani in naše regije te spremembe doživljajo zelo različno.

Zato je zdaj pravi trenutek za to, da razmislimo, kaj lahko EU stori, da bi globalizacijo oblikovala v skladu z našimi skupnimi interesi in vrednotami. Da se vprašamo, kaj lahko storimo, da bi zaščitili evropske državljane, zlasti najranljivejše, in okrepili njihovo vlogo. In da se dogovorimo, kako lahko vsi akterji EU – njene institucije, države članice, regije, občine, socialni partnerji, širša civilna družba, podjetja in univerze – ter njeni mednarodni partnerji stopijo skupaj in izkoristijo globalizacijo.

Izjava voditeljev 27 držav članic,
Evropskega sveta, Evropskega parlamenta in Evropske komisije

„Evropska unija se sooča s povsem novimi izzivi tako na svetovni ravni kot doma: regionalni konflikti, terorizem, vedno večji migracijski pritiski, protekcionizem ter socialne in ekonomske neenakosti. Odločeni smo, da se skupaj odzovemo na izzive hitro spreminjajočega se sveta ter svojim državljanom zagotovimo tako varnost kot nove priložnosti. Ustvarili bomo še močnejšo in odpornejšo Evropsko unijo, če bomo še bolj enotni in solidarni med sabo ter bomo spoštovali naša skupna pravila. Unija je obenem nujnost in naša prosta izbira. Če bi stali vsak zase, bi nas dogajanja na svetovni ravni odrinila na stranski tir. Če stojimo skupaj, imamo najboljše možnosti, da nanje vplivamo ter branimo naše skupne interese in vrednote.“

Rim, 25. marca 2017

„Biti Evropejec pomeni tudi odprtost in trgovanje s sosednjimi državami, namesto vojskovanja z njimi. Smo največje trgovinsko območje na svetu in z več kot 140 partnericami po vsem svetu imamo sklenjene trgovinske sporazume ali pa se o njih pogajamo.

Trgovina prinaša delovna mesta – vsaka milijarda evrov, pridobljena z izvozom, pomeni 14 000 dodatnih delovnih mest v celotni EU. Več kot 30 milijonov delovnih mest, eno na sedem delovnih mest v EU, je danes odvisnih od izvoza v preostali svet.“

Jean-Claude Juncker
Predsednik Evropske komisije
Govor o stanju v Uniji, 14. september 2016

KAZALO

1. OCENA GLOBALIZACIJE IN NJENIH UČINKOV

1.1 Globalizacija ni nov pojav, vendar se hitro spreminja

1.2 Je gonilo sprememb ...

1.3 ... prinaša pa tudi izzive

2. OBETI ZA PRIHODNOST

2.1 Globalizacija bo leta 2025 videti povsem drugače ...

2.2 ... in treba se bo upreti izolacionizmu in pasivnosti

3. ZUNANJI ODZIV EVROPE: GLOBALIZACIJO BO OBLIKOVALO MEDNARODNO SODELOVANJE, ENAKE KONKURENČNE POGOJE BODO ZAGOTOVILI GOSPODARSKA DIPLOMACIJA IN INSTRUMENTI

3.1 EU si že prizadeva za pravičnejši svetovni red ...

3.2 ... vendar pa bi v prihodnje morali storiti več ...

3.3 ... in EU bi morala ukrepati za ponovno vzpostavitev enakih konkurenčnih pogojev

4. NOTRANJI ODZIV EVROPE: KREPITEV ODPORNOSTI Z BOLJŠO DELITVIJO KORISTI IN SPODBUJANJEM DOLGOROČNE KONKURENČNOSTI

4.1 Trdne socialne in izobraževalne politike so ključne za zagotovitev odpornosti in pravične porazdelitve bogastva ...

4.2 ... vendar so za to, da bi Evropa postala konkurenčno in inovativno gospodarstvo, potrebna velika prizadevanja ...

4.3 ... v tesnem partnerstvu z regijami, katerih vloga je okrepljena

5. ZAKLJUČEK

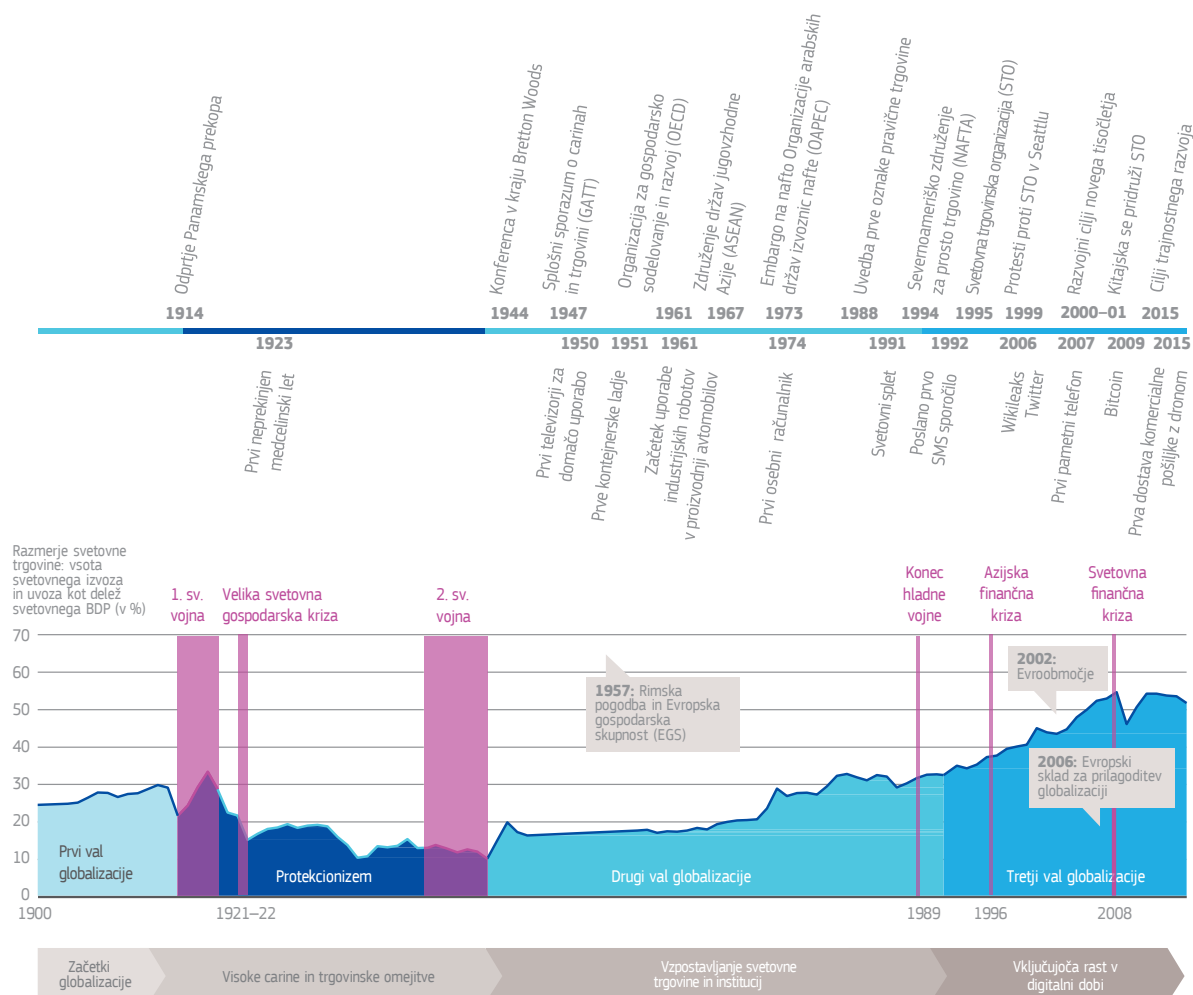
1. OCENA GLOBALIZACIJE IN NJENIH UČINKOV

1.1 Globalizacija ni nov pojav, vendar se hitro spreminja

Sodelovanje na svetovni ravni obstaja že stoletja, kar odraža človeško željo po iskanju novih priložnosti, spoznavanju novih ljudi, odkrivanju novih krajev ter izmenjavi zamisli in blaga. V preteklosti sta bili ključni gonili globalizacije trgovina z blagom in kapitalski tokovi. Dandanes vse bolj temelji na znanju, spodbujajo pa jo hitre tehnološke spremembe.

Tehnološki dosežki, kot je internet, in krepitev gospodarstev v vzponu so dodatno pospešili izmenjave na svetovni ravni in spremenili njihovo naravo. Večina izdelkov ni več izdelanih v eni sami državi, temveč so „svetovnega porekla“, saj združujejo surovine, sestavne dele, tehnologijo in storitve iz različnih držav in z različnih celin. Pametni telefoni ali medicinski pripomočki se lahko zasnujejo v Evropi ali ZDA, sestavijo pa se v Aziji ali Vzhodni Evropi iz delov, izdelanih drugje. Dobavne verige so dobile svetovno razsežnost.

Slika 1: Obdobja globalizacije

Vir: Evropska komisija (2016), Klasing in Milionis (2014) in Svetovna banka (2017), prilagojeno po makrozgodovinski podatkovni zbirki (Macrohistory Database) NBER

Medtem ko je v zgodnjih 70. letih prejšnjega stoletja trgovina predstavljala manj kot 20 % svetovnega BDP, ga danes predstavlja približno polovico. In čeprav se je tradicionalna trgovina z blagom na splošno ustalila, druge oblike izmenjav, kot so podatkovni tokovi, še vedno eksponentno naraščajo. Ocene kažejo, da se bo z ustreznim okvirom vrednost podatkovnega gospodarstva do leta 2020 več kot podvojila in dosegla 739 milijard evrov, kar predstavlja 4 % skupnega BDP v EU.

Slika 2: Globalnost je postala resničnost

Opomba: podatki za leto 2016 ali zadnji razpoložljivi (2015).

Vir: McKinsey Global Institute, Združeni narodi, Svetovna turistična organizacija, OECD, Evropska komisija

Hkrati se svet sooča z izzivi, ki vedno bolj presegajo meje držav, kot so najbolj množični migracijski tokovi doslej, teroristične grožnje, finančne krize, zdravstvene pandemije in podnebne spremembe. Tudi največje in najbogatejše države se ne zmorejo več same spopadati z izzivi, s katerimi se soočajo. Sodelovanje na svetovni ravni tako vedno bolj postaja ključnega pomena.

1.2 Je gonilo sprememb ...

Bolj povezan svet prinaša nove priložnosti. Ljudje zdaj delamo, se izobražujemo in živimo v različnih državah ter v njih potujemo. Medsebojne stike ohranjamo prek spleta, kjer si izmenjujemo zamisli in izkušnje ter z drugimi delimo svojo kulturo. Študenti lahko prek spleta dostopajo do študijskih programov vodilnih univerz z vsega sveta. Države lahko proizvedejo več z manj, tako da se specializirajo za dejavnosti, ki jih najbolj opravljajo, ter izkoriščajo ekonomije obsega na svetovnih trgih. Mednarodna konkurenca, ukrepi na področju podnebnih sprememb na svetovni ravni, znanstveno sodelovanje in izmenjava

zamisli so spodbudili ustvarjalnost in pospešili inovacije. Podjetja, dejavna na mednarodnih trgih, ostajajo konkurenčna, saj se hitreje učijo in prilagajajo¹.

Evropski izvoz se je povečal, saj potrošniki po vsem svetu zahtevajo visokokakovostno blago in storitve, ki jih zagotavljamo. Naša letala, avtomobili višjega razreda, industrijski stroji, kozmetični in zdravstveni izdelki, prestižna oblačila in kakovostna živila so izjemno iskani. Tako poleg svetovalnih, inženirskih in prevoznih storitev, ki jih ponujamo, prispevajo k velikemu obsegu izvoza EU, katerega vrednost je leta 2016 znašala 1 746 milijard evrov, in podpirajo bolj plačana delovna mesta. Vsaka milijarda evrov izvoza podpre 14 000 delovnih mest. To ne koristi le velikim korporacijam: več kot 80 % evropskih izvoznikov predstavljajo mala in srednja podjetja².

Eno od italijanskih malih in srednjih podjetij strankam iz Evrope, Izraela, Kitajske in Indije prodaja stroje za natančno čiščenje za uporabo v letalski in zdravstveni industriji ter industriji prestižnega blaga. Zaposluje na desetine delavcev iz domače regije ter s svojo dobavno verigo in davki podpira lokalno gospodarstvo.

Cenejši proizvodni stroški in nove tehnologije, uvožene iz tujine, prav tako povečujejo konkurenčnost naših podjetij in pomagajo ohranjati delovna mesta v EU. 80 % uvoza EU predstavljajo surovine, investicijsko blago in sestavni deli, ki so potrebni za delovanje evropskega gospodarstva.

Uvoz prav tako nudi večjo izbiro in nižje cene evropskim potrošnikom. S tem prispeva k dvigu življenjskega standarda in povečanju kupne moči, zlasti gospodinjstev z nižjimi dohodki, ki za blago in storitve porabijo večji delež dohodka. Danes ima večina Evropejcev dostop do ugodnih pametnih telefonov, računalnikov, oblačil, živil, zdravstvene oskrbe in prevoza, kar prejšnjim generacijam ni bilo na voljo.

Neposredne tuje naložbe so ključen vir kapitala in prenosa tehnologije. Veliko ljudi iz držav zunaj EU se je uspešno vključilo v našo družbo. Zapolnili so kritične vrzeli v delovni sili na področju oskrbe starejših in dela v kmetijstvu pa tudi na področju specializiranih raziskav in razvoja izdelkov.

Naraščajoče cene in pomanjkanje naravnih virov, rast prebivalstva in onesnaženost so gospodarstva v vzponu spodbudili k temu, da so se hitro odmaknili od fosilnih goriv in razvila več tehnologij čiste energije in z viri gospodarnih tehnologij, kar se odraža v višjih okoljskih standardih.

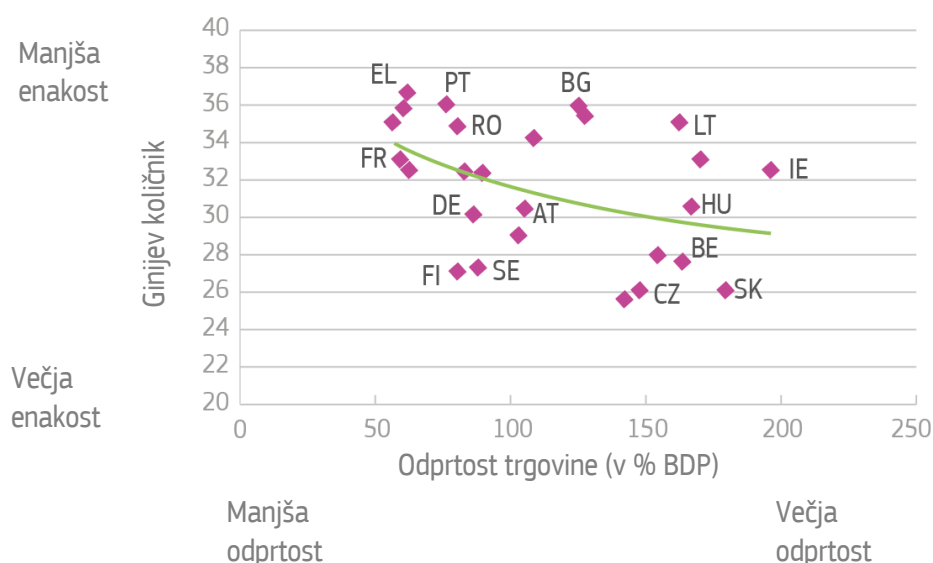
Odprtost svetovne trgovine je spodbudila gospodarsko rast v EU in povečala blaginjo ter nam pomaga, da ostajamo konkurenčni³. Delež EU v svetovnem izvozu blaga ostaja višji od 15 % in se je od preloma stoletja in uveljavitve Kitajske kot članice Svetovne trgovinske organizacije in izvozne velesile le nekoliko zmanjšal. Nekatere države članice EU, ki so najbolj vključene v svetovne dobavne verige, imajo tudi višje dohodke in manjšo neenakost. Ta uspeh zagotavlja vire, ki podpirajo naš socialni model in varstvo okolja.

¹ Evropska komisija, poročilo o internacionalizaciji MSP, 2010.

² Evropska komisija, „EU exports to the world: effects on employment and income“ (Izvoz EU v svet: vpliv na zaposlovanje in dohodek), 2015.

³ MDS, Svetovna banka, STO, „Making Trade an Engine of Growth for All. The Case for Trade and for Policies to Facilitate adjustments (Trgovina kot gonilna sila rasti za vse. Argumenti za trgovino in politike, ki spodbujajo prilagoditve), 2017.

Slika 3: V odprtih gospodarstvih EU ne vlada večja neenakost

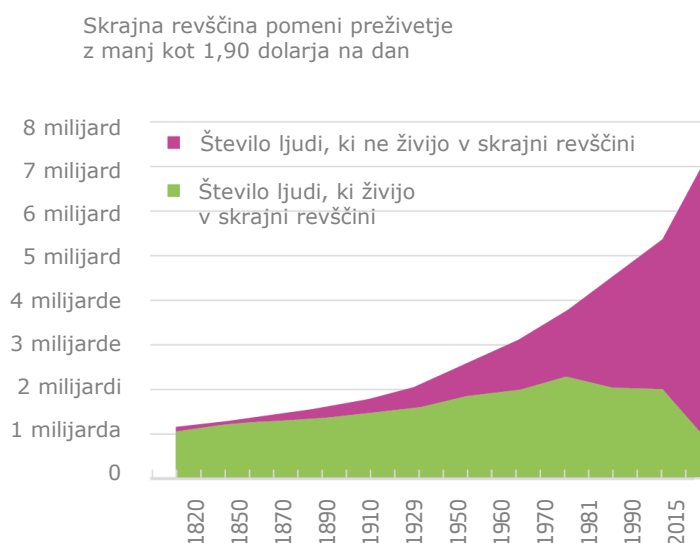
Opomba: zadnji razpoložljivi podatki (2012). Porazdelitev dohodkov posameznikov na podlagi Ginijevega količnika, pri čemer 0 predstavlja popolno enakost. Odprtost trgovine kot delež uvoza in izvoza v BDP.

Vir: Svetovna banka, 2017

Globalizacija je imela podobne pozitivne učinke po vsem svetu⁴. Na stotine milijonov ljudi je pomagala dvigniti iz revščine, revnejšim državam pa je omogočila, da dohitijo ostale. Prav tako je prispevala h krepitvi stabilnosti, demokracije in miru. S cilji trajnostnega razvoja ZN je bil vzpostavljen svetovni okvir za odpravljanje revščine in izboljšanje življenjskega standarda v državah v razvoju, s tem pa tudi za nastanek izvoznih trgov prihodnosti. Ustvarjanje obetov za trajnostno in uspešno prihodnost doma pomaga tudi zmanjševati in obvladovati nezakonite migracijske tokove v Evropo.

⁴ OECD, „Key Issues Paper: Making Globalisation Work; Better Lives For All“ (Dokument o ključnih vprašanjih: oblikovanje globalizacije sebi v prid; boljše življenje za vse), C(2017) 32, 2017.

Slika 4: Vsak dan se vedno več ljudi po svetu dvigne iz revščine

Opomba: mednarodni dolar se prilagaja glede na cenovne razlike med državami ter glede na postopne spremembe cen (inflacija).

Vir: Max Roser po podatkih Svetovne banke (2017) ter Bourguignona in Morrissona (2002)

1.3 ... prinaša pa tudi izzive

Globalizacija obenem prinaša tudi izzive. Njene koristi so med ljudmi in regijami neenakomerno razporejene, saj se nekatere regije težje prilagodijo spremembam in konkurenci kot druge. V zadnjih desetletjih številne države – včasih z nižjimi plačami, okoljskimi standardi ali davki – z Evropo vedno bolj tekmujejo v industrijskih panogah z majhno dodano vrednostjo, ki zahtevajo nizko kvalificirano delovno silo. Dejstvo, da nimajo vse države enakih življenjskih, socialnih, okoljskih, davčnih in drugih standardov kot Evropa, pomeni, da lahko podjetja te razlike izkoristijo kot konkurenčno prednost. To je privedlo do zaprtja tovarn, izgube delovnih mest, znižanja plač delavcev ali poslabšanja delovnih pogojev. Podjetja, ki ne morejo tekmovati s produktivnejšimi ali cenejšimi tujimi podjetji, se zaprejo, kar ima trajen vpliv na delavce, ki izgubijo službo, njihove družine in širšo regijo.

Nekatera tuja podjetja in vlade so se začeli posluževati nepoštenih trgovinskih praks. Evropsko industrijo, na primer jeklarski in ladjedelniški sektor, je prizadel „dampinški“ uvoz, povezan z državnimi subvencijami in presežnimi zmogljivostmi v nekaterih tretjih državah. Druge države uživajo koristi mednarodne odprtosti prek povečanega izvoza, vendar tega ne vračajo, saj so njihova domača gospodarstva zaprta za tuja podjetja.

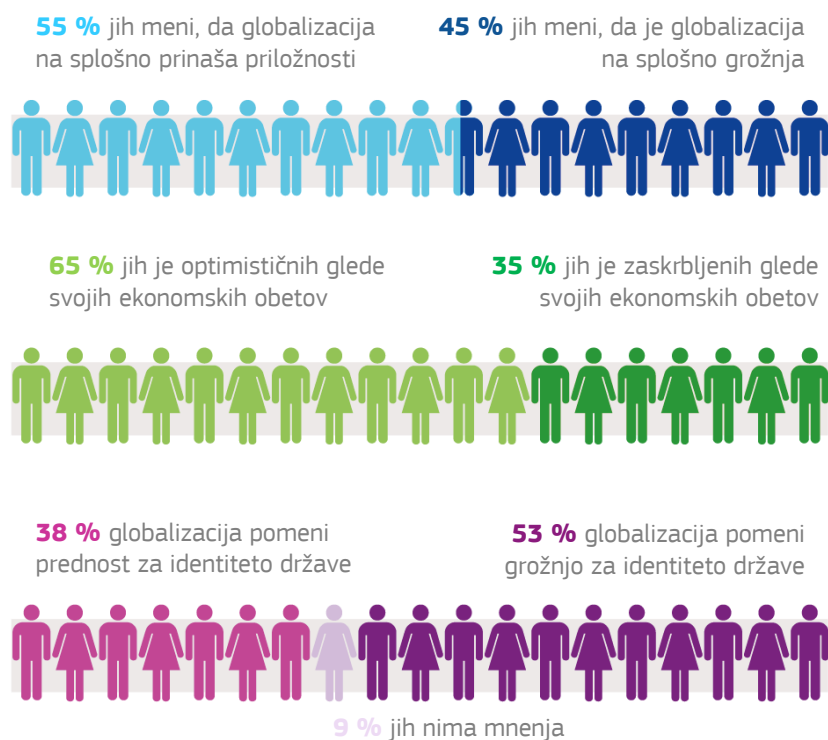
Poleg tega lahko velike korporacije izkoristijo praznine v mednarodnih pravilih in dobičke preusmerijo v jurisdikcije z nizkimi davčnimi stopnjami, namesto da bi davke plačale tam, kjer proizvajajo in prodajajo. Tako vlade EU izgubljajo davčne prihodke, te strategije pa prispevajo k nepravilnosti in občutku, da povezovanje na svetovni ravni koristi samo večjim podjetjem in premožnim državljanom.

Kombinacija globalizacije in tehnoloških sprememb je povečala povpraševanje po kvalificirani delovni sili, vendar se je zmanjšalo število delovnih mest za nižje kvalificirano delovno silo, zlasti v proizvodnji. Delavci, ki so izgubili delovno mesto, imajo težave pri iskanju nove zaposlitve, zlasti če to pomeni, da morajo pridobiti nova znanja in spretnosti.

Zakonito priseljevanje je na splošno spodbudilo gospodarstva držav sprejemnic in lahko EU zagotovi znanja in spretnosti, ki bodo zapolnili vrzeli na trgu dela. Vendar pa lahko večje priseljevanje vodi tudi v družbene napetosti v skupnostih, kjer ga lokalna infrastruktura in prizadevanja za vključevanje priseljencev ne dohajajo. Zlasti v državah in regijah z visoko stopnjo brezposelnosti in izključenosti so lahko gospodarski in družbeni stroški visoki, marginalizacija pa lahko v nekaterih primerih vodi tudi v radikalizacijo.

Če se ne bodo še naprej sprejemali aktivni ukrepi, obstaja tveganje, da bo globalizacija okrepila učinek tehnološkega napredka in nedavne gospodarske krize ter prispevala k nadaljnjemu povečanju družbene neenakosti in polarizacije. V zadnjem desetletju so realni dohodki gospodinjstev srednjega razreda v EU in drugih razvitih gospodarstvih kljub splošni gospodarski rasti večinoma ostali nespremenjeni. Čeprav je neenakost v Evropi še vedno veliko manj izrazita kot drugje po svetu, si najbogatejši odstotek našega prebivalstva še vedno lasti 27 % vsega bogastva⁵.

Slika 5: Mnenja Evropejcev o globalizaciji so različna

Vir: Bertelsmann Stiftung in Evropska komisija, 2016

Številni državljani menijo, da globalizacija neposredno ogroža njihovo identiteto in tradicijo ter s tem tudi kulturno raznolikost in način življenja. Državljanke skrbijo, da ne morejo sami krojiti svoje prihodnosti, in menijo, da bodo imeli njihovi otroci še slabše možnosti kot oni sami. Razlog za to je občutek, da vlade nimajo več nadzora nad globalizacijo, da je ne zmorejo ali ne želijo oblikovati oziroma da ne zmorejo ali ne želijo obvladovati njenih učinkov na način, ki bi koristil vsem. S tem političnim izzivom se moramo zdaj spoprijeti.

⁵ Julius Bear, „Wealth Report: Europe“ (Poročilo o bogastvu: Evropa), september 2014.

2. OBETI ZA PRIHODNOST

2.1 Globalizacija bo leta 2025 videti povsem drugače ...

Še vedno smo v začetnem obdobju prehoda, ki bo z digitalizacijo, roboti, umetno inteligenco, internetom stvari in tridimenzionalnim tiskanjem korenito spremenil našo proizvodnjo, delo, prevoz in potrošnjo.

Slika 6: Globalizacija nekoč in danes

Vir: Evropska komisija, McKinsey Global Institute, OECD

Spremenili se bodo skoraj vsi sektorji, med drugim:

- **prevoz**, na primer z avtomobili brez voznika in povezanimi avtomobili, droni ali souporabo avtomobilov,
- **energetika**, na primer s pametnimi omrežji, obnovljivimi viri in razpršeno proizvodnjo energije,
- **agroživilstvo**, npr. z okolju prijaznim kmetijstvom in načini za zmanjšanje količine zavržene hrane,
- **telekomunikacije**, na primer z zmogljivejšimi omrežji, navidezno resničnostjo in virtualnim delovnim prostorom,
- **distribucija** z vedno večjim pomenom e-trgovanja,
- **finančne storitve**, npr. z virtualnim bančništvom in zavarovalništvom ali množičnim financiranjem,
- **tovarniška proizvodnja** z avtomatizacijo ter
- **zdravstvena oskrba**, npr. s spletno diagnostiko in večjo čezmejno mobilnostjo zdravstvenih delavcev.

Avtomatizacija zmanjšuje pomen stroškov dela pri odločanju o lokaciji proizvodnje. To lahko dejansko pripomore k vrnitvi proizvodnje nazaj v Evropo, kot je bilo ugotovljeno v okviru pobude „European Reshoring Monitor“⁶.

Leta 2016 je znan nemški proizvajalec športne obutve proizvodnjo določenega modela čevljev preselil v Nemčijo v popolnoma robotizirano tovarno. Podjetje namerava v prihodnje odpreti še več takih „hitrih tovarn“ v Evropi ali ZDA.

Vendar pa bodo preprosta in ponavljajoča se opravila, ki se lahko avtomatizirajo, izginila⁷. Delovna mesta, ki bodo ustvarjena in vrnjena v Evropo, bodo drugačna od tistih, ki so bila pred leti preseljena iz nje. Izzivi, ki se jih bo morala lotiti Evropa, so inovacije na področju strateških tehnologij in pomoč delavcem pri pridobivanju pravih znanj in spretnosti, da se prepreči širjenje vrzeli na trgu dela.

Digitalne tehnologije in e-trgovanje bodo še povečali priložnosti onstran meja, tudi za najmanjša podjetja. Številna podjetja se že ustanovijo kot globalna, saj prek spleta dosežejo kupce po vsem svetu. Po drugi strani pa imajo nekatere velike spletne platforme vedno bolj prevladujoč položaj na trgu, deloma zaradi zmožnosti sledenja osebnim podatkom in njihovega shranjevanja. Izzivi upravljanja zasebnosti, varstva podatkov, kibernetске varnosti in preprečevanja zlorab tržne moči se bodo še povečali.

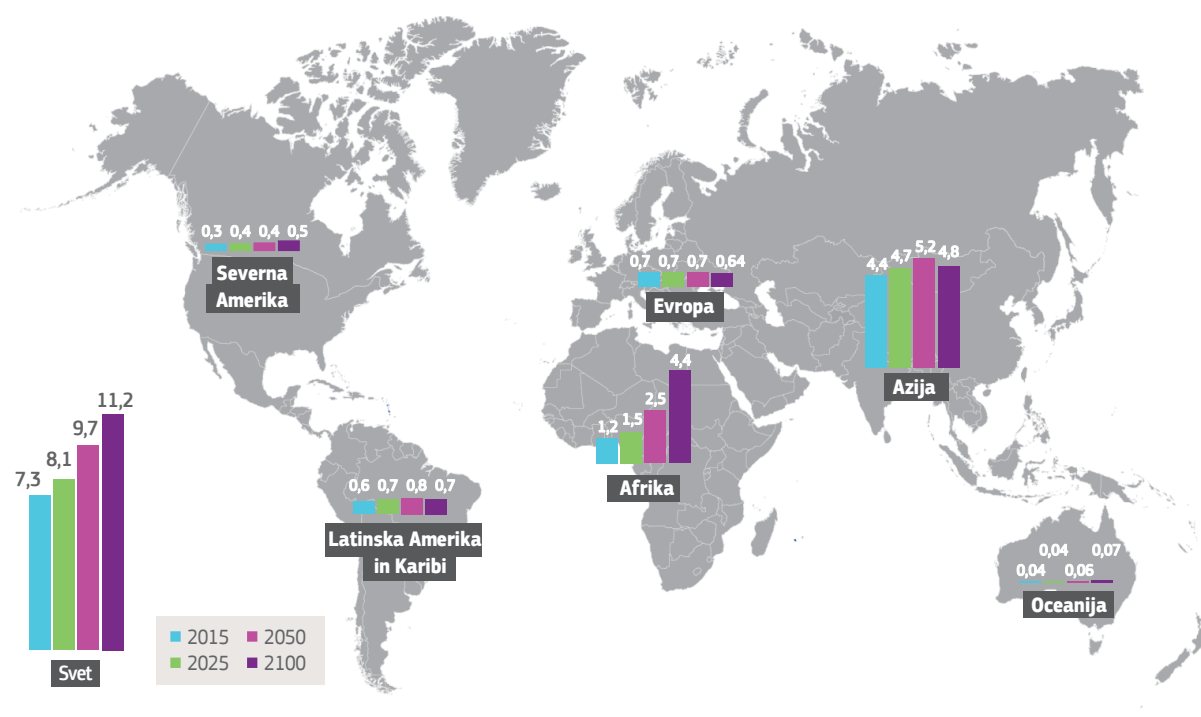
Razvite države so utrle pot na številnih področjih teh novih tehnologij. Vendar pa bo konkurenca vedno pogostejše prihajala iz gospodarstev v vzponu, ki hitro napredujejo po vrednostni verigi. Razkol med tehnološko naprednejšimi in manj naprednimi regijami se lahko poveča, če vlade ne bodo vlagale v izobraževanje, svojim državljanom pomagale pridobiti ustreznih znanj in spretnosti, spodbujale inovacij, zagotavljale poštene konkurence in vzpostavile pametnih predpisov na področjih, na katerih bo to potrebno.

Leta 2025 bo 61 % svetovnega prebivalstva, ki bo takrat štel 8 milijard ljudi, živelo v Aziji, zlasti na Kitajskem in v Indiji. Relativni delež Evropejcev v svetovnem prebivalstvu se bo zmanjšal, saj bo EU-27 predstavljala 5,5 % vseh zemljanov. To lahko privede do večpolnega svetovnega reda z različnimi političnimi, tehnološkimi, gospodarskimi in vojaškimi silami, pomeni pa tudi velike nove trge za evropska podjetja.

⁶ <https://reshoring.eurofound.europa.eu/>.

⁷ OECD v povprečju ocenjuje, da za 9 % delovnih mest po vsem svetu obstaja veliko tveganje, da bodo avtomatizirana, medtem ko se bo polovica nalog, ki jih opravlja dodatnih 25 % delovne sile, zaradi avtomatizacije bistveno spremenila.

Slika 7: Prebivalstvo večinoma narašča zunaj Evrope

Vir: Združeni narodi, 2015

Mobilnost se bo zagotovo povečala. Manj kot 4 % svetovnega prebivalstva živi zunaj države rojstva, v Evropi pa je to število še manjše⁸. Do leta 2025 se bo več ljudi preseljevalo. Če ne bomo vlagali v spodbujanje miru in blaginje v državah izvora, bodo porast števila mladih v Afriki, nestabilnosti v našem sosedstvu in drugod ter naraščajoč pritisk zaradi podnebnih sprememb posameznike in družine gnali na pot v iskanju varnejšega in boljšega življenja v tujini.

Zaradi tehnologij se ljudje bolje zavedajo priložnosti po svetu, obenem pa je zaradi njih lažje delati na daljavo, tudi v drugih državah ali na drugih celinah. Udeležba v svetovni delovni sili bo manj odvisna od prebivališča in bolj od hitrosti in kakovosti povezave s spletom.

Bolj povezan svet s sabo prinaša nove priložnosti, hkrati pa tudi večje grožnje. Storilci kaznivih dejanj in teroristi bodo še naprej izkoriščali večjo odprtost in uporabljali nove tehnologije za nezakonite dejavnosti ali širjenje sovraštva. Po drugi strani pa se lahko vedno več zainteresiranih strani – državljanov, skupin civilne družbe, podjetij in občin – poveže z zainteresiranimi stranmi kjer koli po svetu in z njimi sodeluje pri reševanju skupnih težav.

Mesta, ki sodelujejo v **mrežah mest**, se drugo od drugega učijo, kako se boriti proti podnebnim spremembam ali vključiti novo prispele begunce, regije se povezujejo z zasebnimi podjetji, da bi skupaj pripravili razvojne načrte, usmerjene v prihodnost, državljani pa se mobilizirajo s pomočjo spleta, da bi pokazali solidarnost s svetovnimi gibanji, kot so **shodi žensk**, ki so 21. januarja letos potekali v mestih po vsem svetu.

⁸ UNFPA.

2.2 ... in treba se bo upreti izolacionizmu in pasivnosti

Spremembe, povezane z globalizacijo, lahko sprožijo pozive, naj se države izolirajo in zaščitijo pred dogajanjem v njihovem sosedstvu, kar je zlasti pereče v slabše razvitih regijah. Nekateri želijo zgraditi zidove in zapreti meje. Nasprotno pa bi drugi globalizaciji prepustili prosto pot v prepričanju, da bi samoregulativni trgi slej ko prej privedli do najboljših rezultatov.

Zaradi posledic gospodarske krize in odpora proti globalizaciji smo že priča premikom v smeri izolacionizma. Večstranska pogajanja za odpravo trgovinskih ovir so v zadnjem desetletju večinoma zastala, ponovno pa se je pojavil tudi protekcionizem⁹. Celo tiste države, ki so že od nekdaj zagovarjale odprto svetovno gospodarstvo, zdaj razmišljajo, kako bi lahko zadržale uvoz, omejile priseljevanje in dale prednost domači proizvodnji. Vsi ti dogodki so prispevali k nedavni znatni upočasnitvi rasti svetovne trgovine.

Vendar pa se večina evropskih državljanov zaveda¹⁰, da protekcionizem ne ščiti. Je lahko sicer kratkoročna rešitev, vendar izkušnje kažejo, da njegov uspeh ni trajen in da ima pogosto pogubne posledice¹¹. Primer za to je velika svetovna gospodarska kriza iz 30. let prejšnjega stoletja, ki jo je še zaostril protekcionizem po načelu „milo za drago“ in je navsezadnje prispeval k začetku vojne.

Če zapremo svoje meje, bodo druge države storile enako, s tem pa bomo izgubili vsi. To še posebej velja za Evropo, ki je močno vključena v svetovne vrednostne verige. Protekcionizem bi oviral proizvodnjo, stroški in cene za potrošnike pa bi se zvišali. Evropski izvoz bi postal manj konkurenčen, kar bi ogrozilo še več delovnih mest¹². Ocenjuje se, da se ob 10-odstotnem povečanju števila trgovinskih omejitev nacionalni dohodek zmanjša za 4 %¹³. Izgubili bi dostop do novih izdelkov, storitev, tehnologij in zamisli. Protekcionizem bi imel nasproten učinek od zelenega, saj bi z zvišanjem cen najhuje prizadel najrevnejše prebivalce¹⁴.

Da bi lahko preprečili tak negativni razvoj dogodkov, potrebujemo večstranske institucije in pravila, ki bodo državam omogočili, da skupaj spodbujajo skupne rešitve v globaliziranem svetu. Institucije in pravila so nujni za reševanje težav, ki zahtevajo skupno ukrepanje, kot so svetovno gospodarstvo, podnebne spremembe ali izogibanje davkom. Brez njih bi lahko vplivnejše in manj vestne države in podjetja uveljavili svoja pravila in interese nad šibkejšimi. To bi bilo v nasprotju s temeljnimi vrednotami, na katerih je zgrajena EU, in sicer sodelovanje, pravna država, enakopravnost in solidarnost.

⁹ V poročilu STO, OECD in UNCTAD je navedeno, da je bilo od leta 2008 v gospodarstvih držav iz skupine G-20 zabeleženih več kot 1 500 novih trgovinskih omejitev. Do maja 2016 jih je bila odpravljena le četrtina.

¹⁰ Večini Evropejcev globalizacija pomeni priložnost za gospodarsko rast. Še večji delež državljanov zaupa gospodarstvu svoje države. Vir: standardni Eurobarometer 86, jesen 2016.

¹¹ Poskusi samozadostnosti Sovjetske zveze, Albanije do 90. let, Kitajske do 70. let, Argentine od 70. let prejšnjega stoletja pa do preloma stoletja ali nedavni poskusi Venezuele niso prinesli blaginje.

¹² Arto, Iñaki, José M. Rueda-Cantuche, Antonio F. Amores, Erik Dietzenbacher, Nuno Sousa, Letizia Montinari in Anil Markandya, „EU Exports to the World: Effects on employment and income“ (Izvoz EU v svet: vpliv na zaposlovanje in dohodek), Evropska komisija, 2015.

¹³ OECD, „The Sources of Growth in OECD Countries“ (Viri gospodarske rasti v državah OECD), Pariz, 2003.

¹⁴ V nedavni študiji, v kateri je sodelovalo 27 evropskih in 13 drugih velikih držav, je bilo ugotovljeno, da bi zaradi omejitve trgovine najrevnejša gospodinjstva izgubila 63 % realnega dohodka, najpremožnejša pa 28 %, saj revna gospodinjstva porabijo večji delež svojega dohodka za potrošnjo (vir: Pablo D. Fajgelbaum in Amit K. Khandelwal, „Measuring the unequal gains from trade“ (Merjenje neenakomernih koristi trgovine), Quarterly Journal of Economics, avgust 2016).

Za boljše izkoriščanje globalizacije potrebujemo več globalnega upravljanja in globalnih pravil. To moramo podpreti z notranjimi politikami, ki bodo okrepile našo konkurenčnost in odpornost doma. Evropa se mora zdaj odločiti, kako bo to storila.

3. ZUNANJI ODZIV EVROPE: GLOBALIZACIJO BO OBLIKOVALO MEDNARODNO SODELOVANJE, ENAKE KONKURENČNE POGOJE BODO ZAGOTOVILI GOSPODARSKA DIPLOMACIJA IN INSTRUMENTI

3.1 EU si že prizadeva za pravičnejši svetovni red ...

Oblikovanje pravičnega mednarodnega reda, ki temelji na pravilih in visokih standardih, zahteva sodelovanje med številnimi državami z različnimi interesi in kulturami ter na različnih stopnjah razvoja. Cilj je uskladiti *sredstva* globalizacije – odpiranje trgov in tehnološki napredek – z njenim *namenom* – širjenje pravic in večja blaginja ljudi.

Po dveh pogubnih svetovnih vojnah so vlade ustanovile Združene narode (ZN), Mednarodni denarni sklad (MDS), Svetovno banko in Splošni sporazum o carinah in trgovini (GATT), ki je nato postal Svetovna trgovinska organizacija (STO). Te institucije so številnim državam prinesle mir, stabilnost, zaupanje in blaginjo. Vezi med državami so se okrepile in svetovna trgovina je poskočila.

Po finančni krizi so se vlade držav iz skupine G-20 dogovorile o usklajenem programu za podporo svetovnega gospodarstva ter strožjih globalnih pravilih za regulacijo finančnih trgov in boj proti izogibanju davkom. Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 in njene cilje trajnostnega razvoja so leta 2015 podprle vse članice ZN. V Parizu je bil dosežen zavezujoč mednarodni sporazum za boj proti podnebnim spremembam, s katerim se je začel proces, ki bo izboljšal okoljske standarde po vsem svetu. Voditelji so se na vrhu ZN leta 2016 tudi zavezali, da bodo oblikovali politiko za obvladovanje velikih begunskih in migracijskih tokov na svetovni ravni. V začetku letošnjega leta je začel veljati novi sporazum STO o olajševanju trgovine.

Ti primeri kažejo na nova svetovna prizadevanja za sodelovanje pri izkoriščanju globalizacije, pri katerih so imele EU in njene države članice pomembno vlogo. EU je že sama po sebi zgled uspešnega reguliranega povezovanja, kar nam dovoljuje, da se zavzemamo za multilateralizem in red, ki temelji na pravilih.

3.2 ... vendar pa bi v prihodnje morali storiti več ...

Toda **globalna pravila še zdaleč ne obsegajo vsega**. Nekatera področja, zlasti v okviru digitalnega gospodarstva, so slabo urejena. V drugih primerih pravila ne zagotavljajo enakih konkurenčnih pogojev ali zadostnega obravnavanja škodljivih in nepoštenih ravnanj, kot so davčne utaje, korupcija, izkoriščanje naravnih virov, nezakoniti finančni tokovi, škodljive državne subvencije ali socialni damping.

Kljub soočanju z izzivi brez primere bo treba ohraniti obstoječi in na pravilih temelječi svetovni red ter ga tudi nadalje razvijati. Za reševanje izzivov, ki so pred nami, zlasti v večpolnem svetu, bo treba nadaljevati in okrepiti usklajevanje gospodarske politike, da bi zagotovili trdno, trajnostno, uravnoteženo in vključujočo rast. Naš prednostni pristop ostaja večstransko sodelovanje z našimi svetovnimi partnerji. V ta namen bi morali izboljšati trdnost in reformo večstranskih institucij, da bi bile te pravičnejše in učinkovitejše ter tako pripomogle k rešitvam. V vse bolj tekmovalnem svetovnem redu pa bi morali biti pripravljeni pohiteti glede sodelovanja v okviru manjših povezav in hkrati pustiti vrata odprta, da bi se lahko drugi pridružili, ko bodo na to pripravljeni. Tudi nedržavni akterji, kot so mednarodne ali nevladne organizacije, bi morali biti ustrezno vključeni.

EU bi lahko še naprej prevzemala vodilno vlogo, širila svoje vrednote in interese ter spodbujala zviševanje standardov. **Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030** zagotavlja skupno referenčno točko za prednostno obravnavo prihodnjih prizadevanj v korist blaginje, našega planeta in ljudi po vsem svetu, zlasti v državah v razvoju.

Junija 2017 bo EU sprejela novo evropsko **soglasje o razvoju**, s katerim bo svojo razvojno politiko prilagodila agendi do leta 2030. Da bi se prizadevanja EU za razvoj učinkovito spoprijela z izzivi globaliziranega sveta, bodo morala obsegati več kot le pomoč. Združevati bodo morala naložbe in trgovino, prispevke zasebnega sektorja, mobilizacijo domačih virov, spodbujanje dobrega upravljanja, pravno državo in človekove pravice, med drugim s posebnim poudarkom na mladih, enakosti spolov in krepitevi vloge žensk. Predlagani **načrt EU za zunanje naložbe** naj bi ustvaril ugodne razmere za vse s spodbujanjem trajnostne rasti in ustvarjanjem delovnih mest v državah v razvoju. To bo pripomoglo k ublažitvi migracijskih pritiskov in ustvarjanju naložbenih priložnosti za evropska podjetja.

Tudi bolj celostna in proaktivna **evropska gospodarska diplomacija** bi našim državljanom zagotovila boljše rezultate. EU in države članice bi morale izboljšati usklajenost zunanjih politik in instrumentov za spodbujanje rasti in delovnih mest v Evropi ter bolj učinkovito zastopati naše gospodarske interese v tujini. Odvisno od zadevne države bi lahko interesi EU vključevali zagotavljanje makroekonomske stabilnosti, spodbujanje ključnih gospodarskih in socialnih reform ali odpravljanje ovir za dostop na trg.

Pri gospodarski diplomaciji je potrebnega več usklajevanja med EU, državami članicami in finančnimi institucijami, kakršna je Evropska investicijska banka. Široka mreža delegacij EU po svetu bi prav tako morala pomagati evropskim podjetjem, zlasti malim in srednjim, da bi uspela na svetovnih trgih. To bi lahko dosegli s podporo za boljše izkoriščanje priložnosti, ki jih ponujajo trgovinski in naložbeni sporazumi, za preseganje trdovratnih ovir za dostop na trg ali za spodbujanje strateških vseevropskih poslovnih projektov. Vključevala bi lahko tudi sodelovanje pri določanju mednarodnih standardov za nove tehnologije ali krepitev evropskih poslovnih organizacij v tujini.

EU bi morala še naprej razvijati **uravnoteženo, na pravilih temelječo ter napredno trgovinsko in naložbeno agendo**¹⁵, ki ne bi le odpirala trgov na vzajemni osnovi, temveč tudi izboljševala svetovno upravljanje glede vprašanj, kot so človekove pravice, delovni pogoji, varnost hrane, javno zdravje, varstvo okolja in dobrobit živali. Ti sporazumi morajo EU in državam članicam pomagati pri doseganju legitimnih ciljev javne politike ter ohranjanju visokih standardov EU na teh področjih¹⁶, da bi tako zaščitili naše državljane in industrijo EU pred nepošteno konkurenco. Prispevati bi morali tudi k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja.

Še naprej bi se morali osredotočati na področje **mednarodnih gospodarskih in finančnih predpisov**. Zlasti bi bilo treba podpirati učinkovitejša mehanizme na svetovni ravni za spremljanje in prilagoditev makroekonomskih politik, poostriiti boj proti izogibanju davkom, zagotoviti stabilnost finančnega sektorja, odpraviti presežne zmogljivosti in z njimi povezane državne subvencije, olajševati e-trgovanje in hkrati varovati zasebnost ter spodbujati zbliževanje tehničnih standardov, da ne bodo več pomenili nepotrebnih ovir.

Poleg tega bi morali nadaljevati prizadevanja za izboljšanje socialnih in **delovnih standardov** ter praks v tesnem sodelovanju z Mednarodno organizacijo dela, pa tudi s civilno družbo, socialnimi partnerji in zasebnim sektorjem. V zvezi s tem bi bilo treba spodbujati sisteme kolektivnih pogajanj na svetovni ravni.

¹⁵ Sporočilo COM(2015) 497 z dne 14. oktobra 2015 z naslovom „Trgovina za vse: Za odgovornejšo trgovinsko in naložbeno politiko“.

¹⁶ Glej skupni razlagalni instrument o celovitem gospodarskem in trgovinskem sporazumu med Kanado ter EU in njenimi državami članicami — <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13541-2016-INIT/sl/pdf>.

Globalizacija mora postati učinkovita. Trgovina spodbuja države, da postanejo produktivnejše, tako da se specializirajo, resnična učinkovitost pa pomeni tudi zmanjšanje zunanjih stroškov ter ločitev gospodarske rasti od uporabe virov. Onesnaževanje, ki ga povzročata prevoz in pakiranje, prometni zastoji in izčrpavanje dragocenih naravnih virov so glavni primeri teh zunanjih dejavnikov.

Pariški **sporazum o podnebnih spremembah** je bil sprejet za boj proti podnebnim spremembam in pospešitev prehoda na čiste energije, hkrati pa prinaša nove poslovne priložnosti za podjetja EU, zlasti na področju čistih energetske tehnologije. To pomeni konkurenčno prednost za tiste sektorje, ki so že zmanjšali svoj ogljični odtis. Zdaj je prednostna naloga dokončno oblikovanje pravil za njegovo izvajanje, s katerimi bi zagotovili, da bi vse države prispevale k zmanjšanju emisij CO₂.

Kulturna diplomacija je sestavni del naše skupne zunanje in gospodarske politike. Evropska **kultura je pomemben vir delovnih mest in rasti**, kulturne izmenjave in medosebni odnosi pa lahko sooblikujejo proces globalizacije ter spodbujajo naše vrednote in identiteto.

Kot največji svetovni enotni trg, največji svetovni trgovec in vlagatelj ter največji ponudnik razvojne pomoči lahko Evropa oblikuje svetovna pravila. Da bi ohranili ta vpliv kljub demografskim, gospodarskim in političnim spremembam, bomo morali vse tesneje **sodelovati in enotno nastopati**. Do leta 2050 nobena evropska država sama ne bo med osmimi največjimi gospodarstvi¹⁷.

Da bi bilo skupno mednarodno ukrepanje učinkovito, bodo potrebni pravočasni, pregledni in vključujoči postopki odločanja. EU se mora znati pogajati o sporazumih za širšo obravnavo širokega spektra vprašanj, ki zadevajo ves svet, poleg tega pa mora zagotoviti, da je mogoče te sporazume tudi ratificirati in začeti izvajati. Preučiti je treba, ali so institucionalne ureditve EU v celoti prilagojene temu izzivu. To bo treba obravnavati potem, ko bo Sodišče EU podalo svoje mnenje o pristojnosti v trgovinskih sporazumih¹⁸.

3.3 ... in EU bi morala ukrepati za ponovno vzpostavitev enakih konkurenčnih pogojev

Čeprav EU podpira odprtost in sodelovanje, v svojem pristopu h globalizaciji ne more biti naivna. V nekaterih primerih pravila obstajajo, vendar se ne upoštevajo. Morda bo trajalo nekaj časa, preden bodo zapolnjene praznine v svetovnih pravilih in vzpostavljeni višji standardi. Medtem pa mora imeti EU na voljo instrumente za vzpostavitev enakih konkurenčnih pogojev in odločno ukrepati proti državam ali podjetjem, ki izvajajo nepošteno prakse.

To temelji na **boljšem izvajanju obstoječih sporazumov in pravil** na področjih, kot so trgovina, delovni standardi, podnebje in varstvo okolja. Svetovna trgovinska organizacija ima zavezujoč sistem za reševanje sporov, ki bi ga morala EU po potrebi še naprej uporabljati. Prav tako bi bilo treba zagotoviti, da partnerice v naših dvostranskih trgovinskih in naložbenih sporazumih spoštujejo svoje zaveze. **Odločno izvajanje lastnih predpisov EU** bo prav tako zagotovilo, da bodo vsa v EU prisotna ali dejavna podjetja, ki kršijo pravila, učinkovito sankcionirana. To bi bilo treba storiti v sodelovanju s pristojnimi organi držav članic. Prav tako bi lahko bile potrebne nadaljnje naložbe v **obvladovanje tveganja na carinskem področju** v EU za spodbujanje in pospeševanje zakonite trgovine EU ob zagotavljanju varnosti in zaščite državljanov s preprečevanjem vstopa nevarnega ali ponarejenega blaga na njeno ozemlje.

¹⁷ PwC, „The world in 2050“ (Svet leta 2050), februar 2017.

¹⁸ Sodišče Evropske unije, postopek za izdajo mnenja 2/15.

EU si bo še naprej prizadevala tudi za vzpostavitev poštenih pravil za zaščito mednarodnih naložb, hkrati pa vladam omogočala, da uveljavljajo svoje legitimne cilje politik. Sporov ne bi smeli več reševati arbitri v okviru t. i. ureditev za reševanje sporov med vlagateljem in državo. Zato je Komisija predlagala ustanovitev **večstranskega sodišča za naložbe**¹⁹, s katerim bi se vzpostavil pošten in pregleden mehanizem, ter o njem razpravlja s svojimi partnerji.

Potrebujemo tudi učinkovite **instrumente trgovinske zaščite**: te bi bilo treba preoblikovati, da bi se omogočil hitrejši, prožnejši in učinkovitejši boj proti dampingu in nepoštenemu subvencioniranju²⁰. EU je najbolj odprt trg na svetu za **javna naročila**, vendar pa naša podjetja v drugih državah nimajo vedno enakega dostopa. To bi se lahko odpravilo s predlogom instrumenta mednarodnih javnih naročil²¹. Na teh področjih je potrebno hitro ukrepanje.

Odprtost za neposredne **tuje naložbe** ostaja ključno načelo EU in pomemben vir rasti. Vendar pa je bila nedavno izražena zaskrbljenost glede tega, da tuji vlagatelji, zlasti podjetja v državni lasti, iz strateških razlogov prevzemajo evropska podjetja s ključnimi tehnologijami. Vlagatelji EU pogosto ne uživajo enakih pravic za vlaganje v državi, iz katere izvira naložba. Te težave je treba skrbno preučiti in ustrezno ukrepati.

Evropska podjetja so ključni partnerji pri oblikovanju globalizacije in zagotavljajo pozitivne rezultate za vse. Obstajajo številni pozitivni primeri doseganja trajnostne rasti za delničarje, zaposlene in skupnosti, v katerih poslujejo. Toda če podjetja ne spoštujejo svojih družbenih ali okoljskih obveznosti, morajo za svoja dejanja odgovarjati.

EU bi morala še naprej sprejemati ukrepe za svetovno **davčno pravičnost in preglednost**. Do konca leta 2017 bo EU sestavila skupen seznam nesodelujočih jurisdikcij. To bo zagotovilo trdnjše instrumente za preprečevanje zunanjega izogibanja davkom ter obravnavo tretjih držav, ki ne spoštujejo pravil. Komisija bo tudi nadaljevala pogajanja o mednarodnih pravilih, ki bodo podjetjem s sedežem v tretjih državah preprečevala, da bi se izognila posrednim in neposrednim davčnim obveznostim, ter s tem ščitila davčne osnove držav članic.

¹⁹ Glej javno posvetovanje Evropske komisije o večstranski reformi reševanja naložbenih sporov, ki se je začelo decembra 2016.

²⁰ Glej sporočilo Komisije z naslovom „Na poti k trdni trgovinski politiki EU za delovna mesta in rast“ iz oktobra 2016 ter predloga Komisije COM(2013) 191 in COM(2016) 721 za uredbo o spremembi Uredbe (EU) 2016/1036 o zaščiti proti dampinškemu uvozu iz držav, ki niso članice Evropske unije, in Uredbe (EU) 2016/1037 o zaščiti proti subvencioniranemu uvozu iz držav, ki niso članice Evropske unije.

²¹ Glej predlog Komisije COM(2016) 34 z dne 29. januarja 2016.

4. NOTRANJI ODZIV EVROPE: KREPITEV ODPORNOSTI Z BOLJŠO DELITVIJO KORISTI IN SPODBUJANJEM DOLGOROČNE KONKURENČNOSTI

4.1 Trdne socialne in izobraževalne politike so ključne za zagotovitev odpornosti in pravične porazdelitve bogastva ...

Državljeni morajo vladam zaupati, da jih bodo varovale in krepile njihovo vlogo s trdnimi socialnimi politikami, ki so bistven del našega odziva na globalizacijo. Komisija je 27. aprila objavila razmislek o socialni razsežnosti Evrope²². Čeprav ima Evropa že zdaj najbolj enakopravne in vključujoče družbe na svetu, moramo nenehno krepiti in prilagajati svoje politike prihodnosti ter odpravljati neenakosti prek poštenih in sodobnih davčnih politik. Boljša porazdelitev koristi globalizacije ter učinkovite socialne zaščite bo ljudem pomagala pri iskanju dostojnega delovnega mesta in prilagajanju na spremembe. Bolj na splošno bodo pravična in enakopravna prerazporeditev bogastva, usmerjene naložbe in spodbujanje socialne vključenosti ranljivejših skupin prebivalstva, vključno z migranti, prispevali h krepitvi socialne kohezije. Prav ta vprašanja bi rada Komisija obravnavala z evropskim stebrom socialnih pravic²³. Predlaga usmeritve za izboljšanje zaposlovanja in socialnih politik v EU ter njenih državah članicah, s katerimi bi jih bolje pripravili na digitalizacijo in globalizacijo.

Vseživljenjsko učenje je ključnega pomena za krepitev vloge državljanov. Enak dostop do visokokakovostnega izobraževanja in usposabljanja je učinkovit način prerazporeditve bogastva v družbi. Začeti bi se moralo z visoko stopnjo osnovne izobrazbe in dostopom vseh starostnih skupin do usposabljanja ter razvoja znanj in spretnosti. Poleg tega je treba najti nove načine učenja za družbo, ki je vedno bolj mobilna in digitalna, ter zagotoviti prave kombinacije mehkih spretnosti, zlasti podjetništva, in dobrih digitalnih spretnosti. Že zdaj se pri 90 % vseh delovnih mest zahteva določena raven digitalnega znanja in spretnosti²⁴. Evropa izboljšuje svoje digitalne spretnosti, vendar je potreben hitrejši napredek²⁵. Skupaj s pomočjo za iskalce zaposlitve bo to državljanom pomagalo pri prilagajanju na spreminjajoče se delovno okolje in prožnejšo poklicno pot.

Sodoben in učinkovit trg dela bi moral vsem olajšati dostop do zaposlitve. Politike bi morale zagotoviti tudi ustrezno varnost zaposlitve, nadomestitev dohodka in primerne varnostne mreže za osebe, ki imajo težave s preходом. Dostop do kakovostnih storitev bi moral zagotoviti enake možnosti in socialno vključenost. To lahko sega od zdravstvenega varstva in varstva otrok z namenom povečanja udeležbe žensk na trgu dela, do dela na daljavo, spodbujanja usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja ter povečanja zaposlitvenih možnosti za osebe z omejeno mobilnostjo.

Države članice zelo različno obravnavajo ta socialna vprašanja. Pristopi, razviti v eni državi, regiji ali mestu, morda drugje ne bi delovali. Trenutno bi morale EU in njene države članice še naprej tesno usklajevati svoje socialne politike, EU pa bi lahko podpirala tudi nacionalna in lokalna prizadevanja na področju izobraževanja. Najboljše prakse se širše izmenjujejo in socialni partnerji imajo pomembno vlogo.

²² Evropska komisija, Razmislek o socialni razsežnosti Evrope, COM(2017) 206 z dne 26. aprila 2017.

²³ Sporočilo Komisije o vzpostavitvi evropskega stebra socialnih pravic, COM(2017) 250 z dne 26. aprila 2017. Priporočilo Komisije o evropskem stebru socialnih pravic, C(2017) 2600 z dne 26. aprila 2017.

²⁴ Poročilo o evropskem digitalnem napredku za leto 2017, SWD(2017) 160.

²⁵ Na Finskem, v Luksemburgu in v Združenem kraljestvu ima 70 % ali več prebivalcev osnovna ali napredna digitalna znanja in spretnosti – v primerjavi z manj kot 40 % prebivalcev Italije, Cipra, Grčije, Bolgarije in Romunije (Poročilo o evropskem digitalnem napredku za leto 2017).

Nemški dvojni sistem poklicnega usposabljanja zagotavlja, da učenci pridobijo znanja in spretnosti, ki jih podjetja resnično potrebujejo, ter spodbuja sodelovanje med šolami, podjetji in učenci.

Skandinavski model socialne države, ki temelji na prožni varnosti, vzpostavlja ravnovesje med prožnimi trgi dela in varnimi prehodi med delovnimi mesti, tako da se lahko ustvari več boljših delovnih mest.

Estonski sistem e-šol²⁶ pripravlja prihodnje generacije, ki bodo bolj sposobne in tehnično podkovane kot kdaj koli prej. Z uporabo digitalne tehnologije se je Estonija povzpela najvišje od držav članic EU na lestvici programa mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) v okviru OECD.

Na ravni EU bo izvajanje stebra v okviru procesa evropskega semestra pripomoglo k boljšemu prehajanju prerazporeditvenih učinkov strukturnih politik za bolj vključujočo rast. Ključno vlogo imajo ustrezne fiskalne in strukturne politike držav članic. Evropski strukturni in investicijski skladi lahko pripomorejo tudi k spodbujanju potrebnih naložb za izboljšanje infrastrukture in inovacij ali podporo razvoju človeškega kapitala in zaposlovanja. Bistveno je, da EU ostane Unija sodobnih in dejavnih socialnih držav. Solidarnost ni le temeljna vrednota EU, temveč je tudi bistvenega pomena za socialno kohezijo v odprtem gospodarstvu.

Evropski strukturni in investicijski skladi (ESS, ESRR in EKSRR) vlagajo 34,5 milijarde evrov (49,2 milijarde evrov skupaj z nacionalnimi prispevki) v izobraževanje in usposabljanje. **Sklad za prilagoditev globalizaciji** delavcem, ki so izgubili delovna mesta, pomaga najti novo zaposlitev ali ustanoviti lastno podjetje prek sofinanciranja dejavnosti, kot so pomoč pri iskanju zaposlitve, karierno svetovanje, preusposabljanje, mentorstvo in inštruiranje, podjetništvo ter dohodkovna podpora. Od svoje ustanovitve leta 2007 je ESPG pomagal 140 000 odpuščenim delavcem. To je konkreten odraz solidarnosti EU pri obravnavi zaposlitvenih in družbenih vplivov globalizacije. Pozornost bi bilo treba nameniti izboljšanju delovanja instrumenta, da bi zagotovili hitro uporabo v primeru zaprtja tovarn, ter povečanju njegove prožnosti, da bi lahko nudil podporo širšemu razponu dejavnosti gospodarskega razvoja, saj se trenutno osredotoča le na prizadete delavce. Ob tem bo pomembna premostitev vrzeli med kratkoročnimi ukrepi in dolgoročnejšimi prenovitvenimi strategijami ob podpori kohezijske politike.

4.2 ... vendar so za to, da bi Evropa postala konkurenčno in inovativno gospodarstvo, potrebna velika prizadevanja ...

Prerazporeditvene politike, ki zagotavljajo delitev koristi med vse, obsegajo precejšnje državne naložbe, ki pa jih lahko financira samo uspešno in konkurenčno gospodarstvo. Politike morajo podjetjem pomagati pri nenehnem odkrivanju novih inovacij. Samo z oblikovanjem izdelkov in storitev, ki se odzivajo na vedno nove zahteve potrošnikov, bodo lahko uspešna na svetovnih trgih ter ustvarjala blaginjo in delovna mesta.

²⁶ Glede na program mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA), najpomembnejše svetovno merilo za izobraževanje, ki ga pripravlja OECD, dosegajo 15-letniki iz Estonije najboljše rezultate v Evropi in so med najboljšimi na svetu (vir: PISA 2015).

To pomeni vizijo prihodnosti za posodobitev našega gospodarstva z izkoriščanjem digitalizacije, tehnoloških in družbenih inovacij, razogljičenja ter krožnega gospodarstva. Tudi če bo naše gospodarstvo postalo bolj storitveno naravnano, bo industrija ostala njegov pomemben steber. Pomeni tudi pomemben vir delovnih mest, ki zapolnjuje srednji segment trga dela ter pomaga preprečevati družbeno polarizacijo. Zato moramo posodobiti gospodarstvo s sprejetjem konkretnih ukrepov na ravni EU in držav članic ter regionalni in lokalni ravni (glej sliko 8). Pri tem ne gre za prisilno ohranjanje propadajoče industrije, temveč bi morali vlagati več v industrijske panoge in delavce prihodnosti, pri tem pa se osredotočati na nove proizvodne tehnologije in z njimi povezane industrijske (podatkovne) storitve. Evropski enotni digitalni trg²⁷ in inovacijske strategije bi morali evropskim podjetjem pomagati, da bi postali svetovni akterji ter hitro sledili novim tehnološkim trendom.

Bistveni elementi so:

- **Inovacije:** Države članice EU in njihove regije se morajo povzpeti po vrednostni verigi in izkoristiti svoje primerjalne prednosti. Zagonska podjetja in inovatorje v regijah EU bi bilo treba vključiti v sodelovanje z glavnimi akterji, da bi se lahko vključili v svetovne vrednostne verige. Koristi od produktivnosti inovativnih tehnologij bi bilo treba razširiti na širše kategorije gospodarstva. Tehnološko najnaprednejša podjetja so petkrat bolj produktivna kot druga podjetja, pri tem pa napredne tehnologije uporablja manj kot 20 % proizvodnih malih in srednjih podjetij, zato je treba storiti več za pospešitev njihovega razširjanja.

AREUS je projekt, ki ga sofinancira EU (Obzorje 2020) in pri katerem je poudarek na zmanjšanju izgub energije in optimizaciji rabe virov v robotizirani proizvodnji. Glavni rezultat je inteligentno omrežje, ki zagotavlja prihranek energije in surovin. Skupno lahko porabo energije v tovarni zmanjša za od 5 do 9 %, morda tudi do 20 %. V programu sodelujejo Italija, Latvija, Švedska, Danska, Nemčija in Finska.

V okviru **pobude Vanguard** 30 evropskih regij sodeluje pri naložbah v inovacije, na primer z razvojem projektov, skupaj z industrijo, ki uporablja tehnologijo tridimenzionalnega tiskanja, za ustvarjanje kovinskih vstavkov, ki so precej lažji in prožnejši.

V **Belgiji** je na voljo oprostitev davka za visokokvalificirano osebje v R&R, zaradi česar so stroški zaposlovanja za raziskovalce dejansko nižji.

Eno od **portugalskih malih in srednjih podjetij** je razvilo aplikacijo, ki kupcem omogoča, da skenirajo izdelke in tako preprečijo vrste pred blagajnami, nakupovalne sezname pa uskladijo s tlorisi trgovin. To podjetje, ki je iz programa Obzorje 2020 prejelo sredstva v višini 1,2 milijona evrov, zdaj deluje v več državah in ima podružnice v Portu, Berlinu in San Franciscu.

V Amsterdamu, Barceloni, Københavnu, Parizu, Berlinu, Lizboni in več drugih evropskih mestih so oblasti razvile **politike urbane inovacije**, ki zagotavljajo nizkocenovne pisarne, podporo za inkubatorje, brezplačno svetovanje podjetnikom ali programe za podporo podjetniškim skupnostim.

- **Naložbe:** Zagotavljanje dostopa do financiranja za inovativna podjetja in naložbam prijaznih regulativnih okvirov ter razvoja kritične infrastrukture, vključno z digitalno, energetske in prometno infrastrukturo. Institucije zasebnega sektorja lahko sodelujejo z Evropskim skladom za strateške naložbe, unija kapitalskih trgov pa lahko pripomore k povečanju virov financiranja za inovativne podjetnike in podjetja.

²⁷ Glej Strategijo za enotni digitalni trg za Evropo, COM(2015) 192.

Naložbeni načrt za Evropo dosega konkretne rezultate. Do začetka aprila 2017 je podprl naložbe v skupni višini 183,5 milijarde evrov. Te transakcije vključujejo vseh 28 držav članic in pričakuje se, da bo od njih imelo korist več kot 388 000 malih in srednjih podjetij ter podjetij s srednje veliko tržno kapitalizacijo.

V **Franciji javna investicijska banka** (Banque publique d'investissement) s proračunom v višini 42 milijard evrov podpira oblikovanje inovativnih zagonskih podjetij z zagotavljanjem semenskega kapitala za podjetnike ter je že prispevala k veliko digitalnim zgodbam o uspehu.

- **Sektorske politike**²⁸: Ključna prednostna naloga je nadaljnja krepitev evropskega prehoda na digitalno, razogljičeno in bolj krožno evropsko gospodarstvo z namenom popolne vključitve ciljev trajnostnega razvoja v evropske politike in občutne poglobitve enotnega digitalnega trga, da bi se določila skupna pravila in standardi EU ter s tem spodbudile naložbe v tehnologije prihodnosti.

Sporočilo o evropski agendi za sodelovalno gospodarstvo²⁹ zagotavlja jasna pravila in priporočila EU glede politike za pomoč državljanom, podjetjem in državam EU, da bodo lahko v celoti izkoristili nove poslovne modele ter spodbujali uravnotežen razvoj, npr. razvoj množičnega financiranja prometnih platform ali platform najemnih stanovanj.

Ljubljana je bila zaradi svoje politike omejevanja motoriziranega prometa ter dajanja prednosti pešcem, kolesarjem in javnemu prevozu imenovana za zeleno prestolnico Evrope 2016. Njena gospodarska rast je leta 2016 znašala 8 %, s čimer je podrla vse prejšnje letne rekorde, v pomoč pa so ji bile večje naložbene priložnosti in pogoji produktivnosti, ki so bili rezultat trajnostnega razvoja infrastrukture ter so pritegnili in spodbudili turizem.

- **Ureditve in obdavčenje**: Novi poslovni modeli bi morali podpirati podjetništvo, hkrati pa zagotavljati enake konkurenčne pogoje. Na vseh ravneh oblikovanja politike bi bilo treba zagotoviti, da je regulativno okolje preprosto in da podpira podjetnike, zlasti mala in srednja podjetja. To ne pomeni deregulacije ali tekmovanja v zniževanju standardov, temveč *pametne* pravne ureditve. Poleg tega morajo vlade zagotoviti, da bo davčna politika še naprej ustrezna v smislu digitalizacije in novih poslovnih modelov ter da bodo podjetja plačevala davke tam, kjer se dejansko ustvari dobiček.

Komisija bo v skladu z agendo za boljše pravno urejanje omogočila lažje in cenejše poslovanje s poenostavitvijo zakonodaje in predpisov na ravni EU. Enotna evropska zakonodaja o varstvu podatkov, ki je bila sprejeta aprila 2016, bo nadomestila 28 nacionalnih zakonodaj in privedla do prihrankov v višini do 2,3 milijarde evrov na leto. Nova zakonodaja EU pomeni neposredne koristi za državljane, saj bo izboljšala varstvo podatkov, ter tudi za podjetja, za katera se bodo zmanjšala upravna bremena in bodo lahko po vsej Uniji delovala znotraj enega samega zakonodajnega okvira.

Danska je zaradi svojega preprostega in pametnega regulativnega okolja ves čas med najboljšo trojico³⁰ držav na svetu na področju enostavnosti poslovanja. Ker je mogoče skoraj vse postopke opraviti na spletu, je Danska ena od vodilnih držav za učinkovito poslovno upravljanje.

Če bodo vse te politike **notranjega trga** EU, ki je največji trg na svetu, ustrezno urejene, bo to pomenilo odskočno desko za evropska podjetja, da bodo lahko razširila svoje poslovanje na

²⁸ Na primer na področju energetske intenzivnih industrij, verige preskrbe s hrano, vesoljske industrije ali avtomobilske industrije.

²⁹ COM(2016) 356.

³⁰ Svetovna banka „Doing Business“ (Poslovanje), 2017.

svetovni ravni. Krepitev enotnega trga pomeni sprejetje ukrepov politike in izvršilnih ukrepov na ravni EU in nacionalni ravni ter izogibanje postavljanju novih ovir, denimo v maloprodajnem sektorju. Za zagotovitev ugodnega poslovnega okolja in okrepitev gospodarstva držav članic bi moral evropski semester še naprej delovati kot mehanizem za usklajevanje politike v EU. Države članice bi morale uporabljati politike za večjo produktivnost, spodbujati vključevanje in usmerjati več svojih virov za naložbe v inovacije, izobraževanje in dolgoročne gonilne sile konkurenčnosti.

4.3 ... v tesnem partnerstvu z regijami, katerih vloga je okrepljena

Čeprav so koristi globalizacije zelo razširjene, so stroški pogosto osredotočeni na ožje območje. Temeljna gospodarska preobrazba poteka na lokalni ravni, kjer vzajemno delujejo industrija in ljudje. Zato je treba prizadevanja usmeriti v lokalne in regionalne naložbene potrebe, vrzeli glede znanj in spretnosti ter regulativne ovire, da bi vsem regijam zagotovili možnost, da izkoristijo prednosti notranjega trga in se bolje pripravijo na izzive globalizacije. Evropski strukturni in investicijski skladi skupaj z nacionalnimi prispevki zagotavljajo 67,6 milijarde evrov za pomoč regijam s strategijami pametne specializacije, ki izkoriščajo njihove prednosti, jim pomagajo, da se povzpnejo po vrednostnih verigah, ter spodbujajo naložbe zasebnega sektorja v zvezi s ključnimi prednostnimi nalogami in izzivi, hkrati pa preprečujejo beg možganov in odhajanje s podeželja. V mnogih primerih ta prehod ne pomeni nujno prelomnih in visokotehnoloških sprememb, ampak bolj postopne inovacije, ki zagotavljajo prihodnost tudi bolj tradicionalnim panogam.

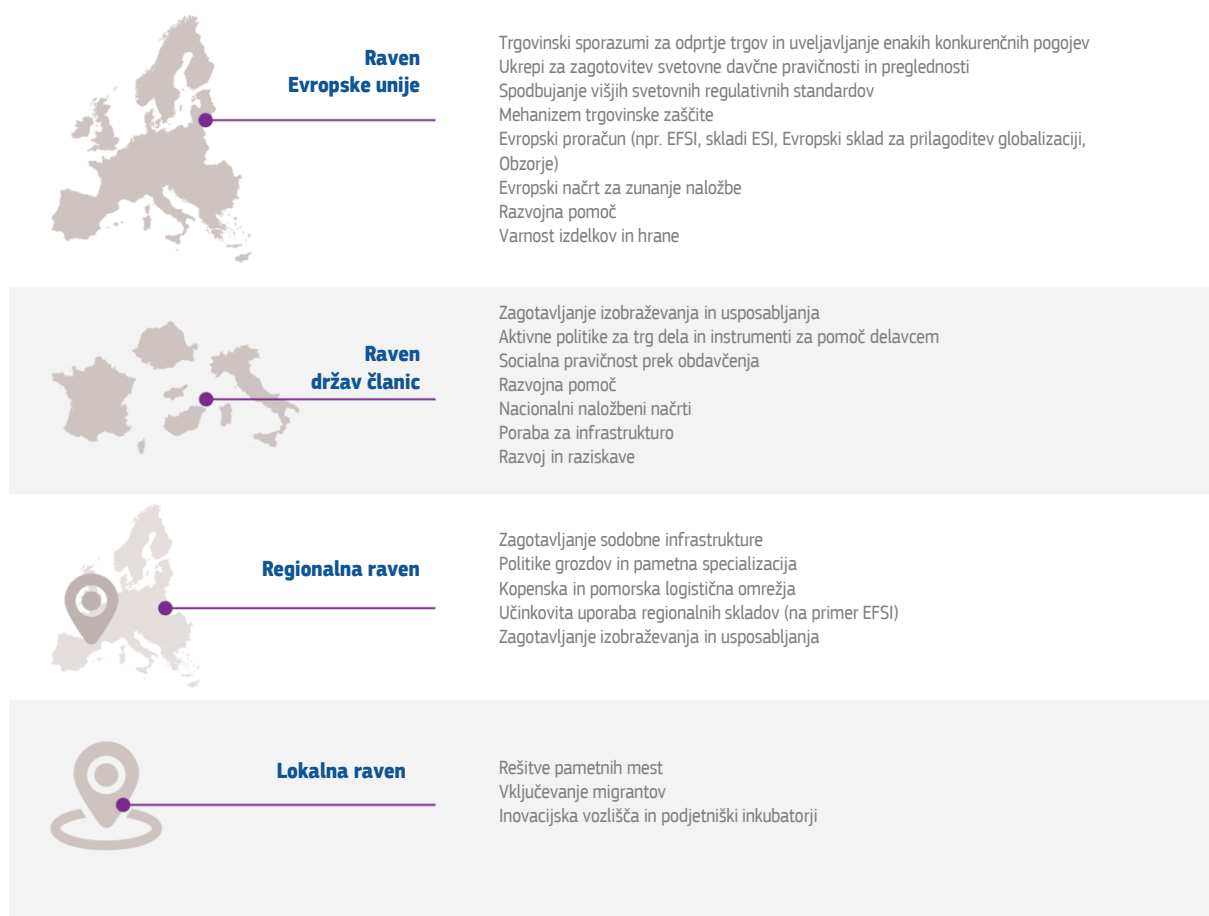
Inovacijske grozde, ki povezujejo podjetja, univerze, zagonska podjetja, vlagatelje ter lokalne in regionalne oblasti, je treba dodatno razviti in medsebojno povezati po vsej Evropi. Mnoge evropske regije imajo dobre možnosti za izkoriščanje priložnosti, ki jih ponuja globalizacija. Druge pa so zaradi mednarodne konkurence in tehnoloških sprememb bolj izpostavljene tveganju izgube številnih delovnih mest. Občutljive regije je mogoče najti povsod po Evropi, čeprav se najpogosteje nahajajo v Južni ali Srednji in Vzhodni Evropi, ter so v središču politike EU za spodbujanje konkurenčnosti in okrepitev odpornosti.

Po stečaju velikega švedskega proizvajalca avtomobilov decembra 2011 je v mestu Trollhättan na jugu Švedske delovna mesta izgubilo več kot 3 000 ljudi. Iz Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji je bilo zagotovljenih 5,4 milijona evrov za pomoč 1 350 presežnim delavcem iz tega podjetja in iz 16 njegovih dobaviteljev. Mesto se ni predalo in kljub odpuščanjem mu je odtlej uspelo zmanjšati delež brezposelnih za četrtno. Danes je brezposelnost celo nižja kot prej, saj je s 16 % upadla na 12 %. Ta uspeh je zasluga podjetniškega duha v sektorjih, kakršni so gradnja, promet in letalstvo. Ustanovljena so bila številna nova podjetja in ta zdaj zaposlujejo približno 1 000 oseb. Odpuščenim delavcem podjetja Saab je bila ponujena možnost študija brez izgube nadomestila za brezposelnost, zato so mnogi to priložnost izkoristili za usposabljanje in začetek nove kariere.

Posebno pozornost bi bilo treba posvetiti krepitvi odpornosti podeželskih skupnosti, ki jim grozi zapostavljenost zaradi globalizacije in demografskih sprememb. Sodobna skupna kmetijska politika ima ključno vlogo pri spodbujanju konkurenčnosti v agroživilskem sektorju in uspešnem vključevanju na mednarodne trge s spodbujanjem visokih standardov.

Skupna odgovornost vseh ravni oblasti je povečanje konkurenčnosti evropskega gospodarstva, njegove trajnosti in odpornosti na globalizacijo ter zagotavljanje, da ima potrebna sredstva za pravičnejšo porazdelitev koristi.

Slika 8: Izkoriščanje globalizacije – skupna naloga

Vir: Evropska komisija

5. ZAKLJUČEK

Okrepljeno svetovno gospodarsko sodelovanje in tehnološki napredek ustvarjata priložnosti in izzive ter vzbujata upanje in strah. Medtem ko dejstva kažejo, da evropskemu gospodarstvu, podjetjem in državljanom globalizacija še naprej izredno koristi, teh koristi niso samodejno enakomerno deležne vse evropske regije in vsi naši državljani.

Strah je prav tako resničen in v nekaterih primerih utemeljen. Globalizacija in tehnološke spremembe bodo naša življenja spremenile hitreje kot karkoli doslej. Ta proces ne bo potekal brez težav, vendar ga prav tako ni mogoče ustaviti ali obrniti. Zdaj se postavlja vprašanje, ali bo Evropa lahko našla skupno razumevanje o tem, kako nadaljevati učinkovito upravljanje teh sprememb.

Nekateri bi radi osamili tudi lastne države. Sprašujejo se celo, ali enotni trg omogoča preveč prost pretok blaga, storitev, kapitala in delovne sile znotraj EU. Toda če bi začeli razdirati evropske povezave, bi zašli v slepo ulico.

Države EU-27 so še vedno največji svetovni trgovec, vlagatelj in ponudnik razvojne pomoči. Smo neločljiv del svetovnih vrednostnih verig in bomo tudi ob vse večji prisotnosti drugih gospodarskih sil ohranili svoj vpliv. Namesto da bi čakali in pustili, da globalizacija oblikuje naše usode, imamo priložnost, da sami oblikujemo globalizacijo v skladu s svojimi vrednotami in interesi.

Navedeni podatki jasno kažejo, da je globalizacija koristna, kadar je primerno izkoriščena. Zunaj EU bo učinkovita evropska gospodarska diplomacija sooblikovala svetovna pravila in zagotovila, da bodo evropska podjetja uspešna na hitro rastočih mednarodnih trgih. Njihov uspeh bo v EU za naše državljane prinesel še več boljših delovnih mest. Prav tako ne bi smeli oklevati pri sprejemanju ukrepov za ponovno vzpostavitev enakih konkurenčnih pogojev, kadar je njihov obstoj ogrožen.

Znotraj EU skupna pravila urejajo največji svetovni enotni trg in zagotavljajo visoke standarde. Podjetja, ki poslujejo v inovativnih in prilagodljivih domačih ekosistemih, kot so na primer srednje velika podjetja v Nemčiji (Mittelstand), lahko uspejo tudi na svetovnih trgih. Visokokakovostno izobraževanje in usposabljanje, kakršna imajo na Finskem ali v Estoniji, omogočata državljanom znanja in spretnosti ter odpornost, potrebne za uspešno prilagoditev. Aktivne politike trga dela in učinkovite politike prerazporejanja (kot recimo na Danskem, Švedskem in drugod) zagotavljajo socialno kohezijo in prispevajo k boju proti socialni izključenosti.

Izkoriščanje globalizacije se torej najprej začne doma. Evropa mora ukrepati ter pravičnejše razdeliti koristi globalizacije v skladu z načeloma solidarnosti in trajnosti. EU bi morala biti tudi inovativno in konkurenčno gospodarstvo z vodilnimi podjetji v svetovnem merilu ter državljani, ki se lahko prilagajajo spremembam in ustvarjajo blaginjo, potrebno za ohranitev našega socialnega modela.

Institucije EU tega ne morejo narediti same: to morajo biti skupna prizadevanja EU in njenih držav članic. Načeloma so za ključna orodja politike pristojne nacionalne vlade. Regije, mesta in podeželska območja se bodo morali prilagoditi. EU jih lahko podpira s svojimi instrumenti, kar bo tudi storila.

Naši državljani pričakujejo jasne odgovore o tem, kako lahko sodelujemo. Zato je razprava o prihodnosti Evrope, ki se je začela na podlagi bele knjige, tako pomembna. Evropa, ki ve, kaj si želi doseči, lahko pomaga ustvariti tudi boljši svet v korist vseh.